

KINDER- EN JEUGDWERK IN DE KERK

Inleiding

Kinder- en jeugdwerk is een belangrijk onderdeel van een kerkelijke gemeente en een grote verantwoordelijkheid. Op verschillende plaatsen door de Bijbel heen laat God merken hoe belangrijk het is dat we goed voor ze zorgen; dat we ze beschermen, onderwijzen, vermanen, voor ze bidden en op weg helpen om God te kennen en naar Zijn Woord te leven¹.

Wie optrekt met kinderen en jongeren, komt in aanraking met de meest uiteenlopende situaties en omstandigheden. Soms hele mooie, soms hele moeilijke of ingrijpende. Voor kinder- en jeugdwerkers is het soms lastig daar op een goede manier mee om te gaan. Wat kun je wel en niet betekenen? Welke hulp kan de kerk bieden (en hoe) en waar verwijst je door naar instanties/organisaties buiten de kerk? Hoe zorg je ervoor dat de kerk een veilige plek is en blijft voor kinderen en jongeren? Wat is daarvoor nodig?

Het is niet alleen een belangrijke, maar ook een uitdagende verantwoordelijkheid. In de kerk wordt voornamelijk gewerkt met vrijwilligers; gelovigen met verschillende karakters, achtergronden, talenten en vaardigheden die met elkaar samenwerken. Dat levert op zichzelf al een bijzondere dynamiek op. Het kinder- en jeugdwerk is daarnaast de plek waar nieuwe ontwikkelingen in cultuur en maatschappij het snelst merkbaar zijn. Dit betekent dat soms zaken tegen het licht gehouden moeten worden om te zien of er aanpassingen of veranderingen nodig zijn. Maar is niet eenvoudig om te bepalen welke dat zijn (soms moet je iets wat goed is, juist koesteren), noch om die veranderingen door te voeren in de praktijk.

We hebben de afgelopen jaren met veel kerken gesproken, nagedacht en ervaringen uitgewisseld over deze dingen. Met deze handreiking willen we kerken ondersteunen bij het overdenken en vormgeven van hun eigen invulling en uitwerking hiervan.

Opbouw van deze handreiking

Deze handreiking richt zich op de meest voorkomende onderwerpen die we in onze contacten tegenkomen als het gaat over kinder- en jeugdwerk en jeugdpastoraat. Daarbij stellen we allerlei vragen en benoemen we tal van aandachtspunten, die je op weg helpen om eigen visie en plan te creëren en prioriteiten voor jezelf vast te stellen.

Aanvullend op deze handreiking hebben we een voorbeeld meerjarenplanning en een visiedocument ontwikkeld. Je kunt deze gratis aanvragen via ons emailadres info@raiseup.nl.

Raise Up

Raise Up is een denktank en een kenniscentrum op het gebied van weerbaarheid, preventie en pastoraat. We willen een beweging op gang brengen voor iedereen die vanuit Gods liefde en Zijn Woord de volgende generatie sterk wil maken. Vanaf pagina 8 vind je meer informatie over het aanbod van Raise Up.

---

¹ Bijvoorbeeld Deut 6:4-9, Psalm 78: 1-9, Spreuken 22:6, Matt 18:10, Ef. 6:23

BELEID

Het geeft rust en stabiliteit om de organisatie en structuren binnen het jeugdwerk goed te doordenken en goed uit te zetten. Je kunt hierbij aan verschillende zaken denken, zoals:

- **Kinder- en jeugdwerk**

Hoe organiseer je het kinder- en jeugdwerk? Hoe verdeel je de drie basiselementen onderwijs, ontspanning en relatie op een evenwichtige manier? Hoe wordt de invulling van elk van deze drie bepaald? Welke kennis en vaardigheden wil je als kerk zeker overbrengen en hoe bed je die in in het kinder- en jeugdwerk? Ligt daar iets over vast? Wie is waarvoor verantwoordelijk? Welke inbreng heeft de leiding van de kerk en welke inbreng hebben de kinder- en jeugdwerkers en de ouders? Hoe worden die afgestemd? Wat is de visie van de gemeente op kinderen en jongeren? Hoe belangrijk is het kinder- en jeugdwerk voor de leiding van de gemeente en de gemeente zelf (hoeveel tijd, inzet, geld, gebed en aandacht krijgt het)? Hoe is de afstemming tussen het kinderwerk en het jeugdwerk? Hoe verloopt de overgang voor de kinderen/tieners? Hoe bouw je aan kennisbehoud en voorkom je dat je met het wisselen van medewerkers steeds opnieuw kennis verliest die weer opgebouwd moet worden?

- **Omgaan met kinderwerkers en jeugdleiders**

Hoe hou je kinder- en jeugdwerkers gemotiveerd? Hoe geef je ze voldoende steun en toerusting zodat ze voldoende zelfvertrouwen opbouwen in hun taak? Hoe verdeel je taken en verantwoordelijkheden? Hoe bouw je aan een hecht team? Bij wie kunnen zij hun hart luchten of even sparren? Wie bid er voor hen? Hoe investeer je in nieuwe leiders en groei in leiderschap? Hoe voorkom je opbranden of demotivatie? Hoe zorg je ervoor dat de juiste mensen op de juiste plek komen én blijven? Hoe ga je ermee om als iemand niet goed functioneert op zijn plek? Is er budget voor vorming en toerusting?

- **Investeren in discipelschap en leiderschap**

Welke talenten zie je en hoe kun je die laten ontwikkelen? Hoe kun je investeren in leiderschap en discipelschap bij tieners en jongeren?

- **Jeugdpastoraat**

Hoe organiseer je het jeugdpastoraat? Wie is ervoor verantwoordelijk? Leg je de verantwoordelijkheid bij je jeugdleiders, of bij de gemeenteleiding? Hoe signaleer je problemen? Bij wie komen deze signalen terecht? Wie bepaalt er wat ermee gebeurt en op basis waarvan? Hoe ga je om met geheimhouding? Welke zaken kunnen binnen het jeugdwerk opgepakt worden en welke zaken moeten door een pastoraal team opgepakt worden? Welke mensen/expertise binnen de gemeente kun je hierbij inzetten? Hoe versterk je de kennis en vaardigheden op het terrein van jeugdpastoraat in jouw kerk? Hoe is de afstemming met het kinderwerk, de diaconie (of hoe dit georganiseerd is) en het volwassenpastoraat (je hebt regelmatig te maken met ouders en gezinssituaties)? Is mentoraat een manier die past in jullie kerk? Of een zorg- en adviesteam? Wat zijn sterke en zwakke kanten in hoe het nu is georganiseerd? Waar wil je naartoe; hoe kom je daar?

- **Veilig jeugdwerk**

Aan welke eisen moet/wil je voldoen als kerk Hoe zorg je ervoor dat de kerk een veilige plek is voor kinderen en jongeren? Hoe ga je om met bepaalde situaties (echtscheiding, mishandeling, grensoverschrijdend gedrag, overlijden e.d.). Zijn er protocollen of richtlijnen?

TEAMBUILDING EN TOERUSTING

Er zijn verschillende thema's, trainingen en mogelijkheden voor teambuilding en toerusting van de kinder- en jeugdwerkers. De belangrijkste vraag is:

Waarin willen jullie toegerust worden?

Een aantal deelgebieden om aan te denken:

- **Jeugdwerkzaken**
Orde houden, een praatje houden, contact leggen, gespreksvoering, een spel goed uitleggen en organiseren, grenzen, bouwen aan een sterke groep, e.d.
- **Thema's uit de leefwereld van jongeren**
Internet en media, risicogedrag, muziek, gamen, alcohol, drugs, porno, sexting, pesten, vriendschap, zelfbeeld en identiteit, groepsdruk, e.d.
- **Teambuilding**
Je eigen team van leiders tot een sterke groep smeden door middel van teambuilding en toerusting. Dit kun je zelf organiseren, je kunt als team een cursus volgen of af en toe een speciale team-avond organiseren onder leiding van een externe (kan organisatie zijn, maar ook bijvoorbeeld een gemeentelid).
- **Pastorale zaken**
Denk aan thema's als pesten, meidenvenijn, rouw en verdriet, kindermishandeling, echtscheiding, kinderen met een kenmerk, eetproblemen, verslaving, eenzaamheid, depressie en suïcidaliteit, e.d.

Je zou een prioriteitenlijst kunnen maken. Eventueel kun je er een meerjarenplanning van maken, zodat je bepaalde thema's over een periode verspreid. Je kunt ook thema's onderling verdelen, waarbij bepaalde teamleden zich verdiepen in bepaalde thema's. Zij delen hun kennis vervolgens weer met de rest van het team.

Een tip is om nieuwe medewerkers te koppelen aan senior medewerkers, waardoor op een ontspannen en natuurlijke manier inwerken, coaching en kennisoverdracht plaats vindt (en daarmee kennisbehoud).

MEERJAREN PLANNING KINDERWERK

Vragen om te beantwoorden

- Wat is je hoofddoel? Wat wil je bereikt hebben als kinderen op een gegeven moment overstappen naar het tiener- en jeugdwerk?
- Welke onderwerpen qua geloofsopbouw en Bijbelkennis willen jullie zeker aan bod laten komen in de jaren dat kinderen deel uitmaken van het kinderwerk?
Denk bijvoorbeeld aan bepaalde basis Bijbelkennis en Bijbelverhalen, christelijke feesten, leren bidden, waarheden over God (Hem leren kennen), de waarde van de Bijbel, zelf stille tijd aanleren, de hemel, e.d.
- Welke thema's uit de dagelijkse praktijk willen jullie aan bod laten komen in die jaren?
Denk bijvoorbeeld aan vriendschap, trouw, geloof, sterk en moedig zijn, vergeven/goed maken, verdriet, onverhoord gebed, ziekte/overlijden, oorlogen en rampen, occultisme, internet en media, omgaan met boosheid, pesten, echtscheiding, verliefdheid, e.d.
- Welke activiteiten vormen een onderdeel van je meerjaren planning?
Wat zijn vaste, terugkerende momenten als zondagschool/kinderkerk of club? Denk verder aan speciale momenten op feestdagen, kamp, sport- en spelactiviteiten, projecten, start en afsluiting van het seizoen, een kinderconcert of evenement, e.d.
- Welke programma's heb je tot je beschikking?
Gebruiken jullie een bepaalde methode of een bepaald programma dat je in kunt plannen? Komen daarin al thema's aan bod die je bij vraag 1 en 2 hebt genoemd? Hoe vul je de (andere) momenten in? Waar haal je input vandaan?
- Welke materialen en welke extra mensen zijn er beschikbaar?
Welke werkjes, knutsels en creatieve uitspattingen zijn er mogelijk? Is er budget voor? Zijn er grenzen/beperkingen? Zijn er mensen van binnen of buiten de gemeente die je kunt vragen om vanuit hun kennis, achtergrond of hobby iets op te pakken? Op projectmatige basis zijn mensen vaker geneigd om mee te werken, bijvoorbeeld aan een kerstproject of een eenmalige workshop met een of meer van je kindergroepen. Zo krijg je én meer onderlinge binding, nieuwe input en ontlasting van je vaste medewerkers.
- Hoe kun je in je programma rekening houden met verschillende niveaus, leeftijden, achtergronden en karakters?
Hoe is de leeftijdsverdeling over de verschillende groepen in het kinderwerk? Hoe ga je om met kinderen met een kenmerk/bijzondere kinderen? Hoe kun je rekening houden met de onderlinge verschillen en alle kinderen zoveel mogelijk recht doen?

MEERJAREN PLANNING TIENERS EN JONGEREN

Vragen om te beantwoorden

- Wat is je hoofddoel? Wat wil je bereikt hebben als de jongeren op een gegeven moment uit het jeugdwerk groeien?
- Welke onderwerpen qua geloofsopbouw en Bijbelkennis willen jullie zeker aan bod laten komen in de periode dat tieners/jeugd bij jullie zijn?
Denk bijvoorbeeld aan basis Bijbelkennis/alphacursus, leren bidden, doop/keuze maken, discipelschap, de kerk, met anderen in gesprek over je geloof, God leren kennen, hoe lees je de Bijbel, schepping versus evolutie, zonde, heiliging, vergeving, genade, hemel en hel, etc.
- Welke thema's qua leefstijl/dagelijkse praktijk willen jullie zeker aan bod laten komen?
Denk bijvoorbeeld aan sociale media, verliefdheid, verkering/huwelijk, seksualiteit, omgaan met geld/milieu/emoties, roddel, groepsvorming, weerbaarheid, keuzes maken, omgaan met lijden/verdriet, occultisme, lijden, onverhoord gebed, ziekte/overlijden, eenzaamheid, vriendschap, vergeving.
- Welke vaste activiteiten vormen een onderdeel van je meerjaren planning?
Denk bijvoorbeeld aan de vaste jeugdavonden, kamp, EO-Jongerendag, Opwekking, start van het seizoen, afsluiting van het seizoen, activiteiten rondom feestdagen, evenementen/concerten, nacht zonder dak, sponsorloop, activiteiten binnen de gemeente waar de jeugdgroep bij wordt betrokken of een zendingsreis.
- Welke programma's en sprekers heb je tot je beschikking?
Gebruiken jullie een bepaalde methode of een bepaald programma dat je in kunt plannen? Komen daarin al thema's aan bod die je bij vraag 1 en 2 hebt genoemd? Hoe vul je de (andere) avonden in? Waar haal je input vandaan? Geven jullie als team zelf alle studies of zijn er anderen die je daarbij kunt of wilt betrekken? Met welke regelmaat? Hoe selecteer je wie geschikt is en past bij jullie groep?
- Hoe kun je in je programma rekening houden met verschillende leeftijden, verschillende niveaus en eventueel ook aparte aandacht voor jongens/meiden?
Wat wil je hierin als team? Wat is nodig of passend bij jullie groep tieners en jongeren? Zijn er bepaalde thema's waarbij je zou willen splitsen? Je kunt op (sommige) avonden de tieners en de jongeren volledig splitsen in eigen groepen, of een deel van het programma apart doen. Je kunt ook bepaalde thema-avonden organiseren buiten de vaste jeugdavonden om, waarin je dieper ingaat op bepaalde onderwerpen die passen bij een deel van je groep. Je zou aparte jongens- en meidenavonden kunnen organiseren, ofwel in plaats van een gewone jeugdavond, of als extra activiteit. Of je maakt kleine celgroepen binnen je groep, die af en toe met elkaar activiteiten ondernemen en van wie de leider extra zorg en aandacht besteed aan 'zijn' groepje (aanwezigheid, hoe gaat het, verjaardagskaartje, etc).
- Wat is volgens jullie een goede balans tussen ontspanning/sfeer, relatie-opbouw en inhoud (studie)? Hoe wil je dit vorm geven binnen je jeugdwerk?
- Hoe zorg je ervoor dat jongeren integreren in de kerk? Hoe voorkom je dat er een subgroep ontstaat die de binding verliest met de andere delen/generaties van de kerk?

WAT KAN RAISE UP BETEKENEN?

Algemeen

Raise Up investeert in de omgeving van kinderen en jongeren én in kinderen en jongeren zelf, door kennisdeling, toerusting in vaardigheden en praktische handvatten. Op de website www.raiseup.nl vind je onder het tabblad 'kenniscentrum' veel informatie en achtergronden bij tal van onderwerpen uit de leefwereld van kinderen en jongeren. Daarnaast biedt Raise Up spreekbeurten, cursussen, trainingen en themadagen. Je kunt Raise Up uitnodigen in jouw kerk, school of organisatie, of je volgt een training bij Raise Up. Er is een uitgebreid standaard aanbod, maar Raise Up geeft ook regelmatig trainingen en adviezen op verzoek. Er is veel mogelijk.

Kosten

Raise Up werkt niet met vaste tarieven. In overleg kijken we wat mogelijk en haalbaar is.

Advies en ondersteuning - werken op maat

Raise Up geeft advies op maat, biedt gerichte trainingen om het kennis- en vaardigheidsniveau te verhogen en ondersteunt bij het organiseren en inbedden van het van kinder- en jeugdwerk en jeugdpastoraat. Daarnaast ondersteunen we in specifieke situaties die zich kunnen voordoen (bijv. jongeren met een verslaving, kindermishandeling, pesten, suïcidaliteit of ziekte/overlijden).

Een aantal opties:

- Een adviesgesprek met een coördinator of leidinggevend team om met elkaar te analyseren wat de sterke en zwakke kanten op dit moment zijn en hoe de zwakke kanten versterkt kunnen worden.
- Een beleidscursus jeugdpastoraat (Handle with care-beleid) van een aantal avonden. Hierin komen alle toepasselijke thema's aan bod en werken deelnemers aan een plan voor hun eigen gemeente of organisatie. Het is mogelijk deelnemers vanuit je eigen gemeente deze cursus bij ons te laten volgen. We kunnen hem ook in jouw gemeente geven. In dat geval overleggen we wat de best passende vorm is. Het is bijvoorbeeld ook mogelijk om een inventarisatie- en adviesbijeenkomst te houden met alleen een coördinator of leidinggevend team en daarna één of meer avonden met kinderwerkers of jeugdwerkers en vervolgens aan afsluitende bijeenkomst met de coördinator of het leidinggevend team. Het is ook mogelijk de cursus volledig in de gemeente te geven.
- Een cursus jeugdpastoraat. Er is een volledig eigen keuzepakket samen te stellen, ook als je zowel beleidszaken als inhoudelijke thema's wilt combineren. Daarnaast kun je ervoor kiezen sommige thema's in je eigen gemeente door Raise Up te laten verzorgen en voor andere thema's enkele mensen uit het team die kennis bij Raise Up (of ergens anders) op te doen en zelf laten delen met anderen in je team.

Materialen

Op de website www.raiseup.nl vind je allerlei materialen, werkvormen en downloads waarmee je zelf aan de slag kunt binnen het kinder- of jeugdwerk. In samenwerking met Ark Media ontwikkelt Raise Up een serie boekjes + werkboeken over verschillende leefstijl thema's. De boeken zijn voor de omgeving, de werkboeken zijn voor de kinderen en jongeren zelf. Zo kun je meteen aan de slag met bepaalde thema's!

Themadagen

Enkele keren per jaar organiseert Raise Up een themadag over een specifiek thema. Er is dan een gevarieerd programma met verschillende sprekers en workshops. Hou voor een actueel overzicht de nieuwsbrief, website, Facebook of LinkedIn in de gaten.

Overzicht spreekbeurten, cursussen en trainingen

Op de website www.raiseup.nl vind je onder het tabblad 'aanbod' een uitgebreid overzicht, met beschrijvingen, van het aanbod van Raise Up.

Contact

Heb je vragen, wil je meer informatie, advies of gewoon even sparren? Bel of mail ons gerust!

Onze gegevens:

Raise Up
Postbus 81
4670 AB Dinteloord

info@raiseup.nl
www.raiseup.nl

T Erik Smit: 06 15601166

T Wietske Noordzij: 06 10663697